

Mánudaginn 11. desember 1995.

Nr. 386/1995.

Kristín Árnadóttir

(Hróbjartur Jónatansson hrl.)

gegn

Guðrúnu Guðbjartsdóttur

Lilju Guðbjartsdóttur og

Vigdísi Guðbjartsdóttur

persónulega og fyrir hönd

dánarbús Guðbjarts Benediktssonar

(Hlökkver Kjartansson hdl.)

og gagnsök

Kærumál. Dánarbússkipti. Dánargjöf. Dánarbeðsgjöf.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómaramenn Garðar Gíslason, Gunnlaugur Claessen og Markús Sigurbjörnsson.

Sóknaraðili skaut málinu til Hæstaréttar með kæru 8. nóvember 1995, sem barst réttinum ásamt kærumálgögnum 21. sama mánaðar. Kærður er úrskurður Héraðsdóms Reykjaness 26. október 1995, þar sem leyst var úr ágreiningi málsaðila um samninga sóknaraðila og Guðbjarts heitins Benediktssonar frá 20. janúar 1993 um eignarhlutföll þeirra í fasteigninni Brekkubyggð 5 í Garðabæ og frá 25. sama mánaðar um áhvílandi skuldir á eigninni. Kæruheimild er í 133. gr. laga nr. 20/1991 um skipti á dánarbúum o. fl. Sóknaraðili krefst þess, að staðfest verði, að eignarhluti hennar í nefndri fasteign hafi verið 70 hundraðshlutar og eignarhluti dánarbús Guðbjarts Benediktssonar 30 hundraðshlutar, svo og, að staðfest verði, að allar áhvílandi veðskuldir á eigninni séu sóknaraðila óviðkomandi og snúi að dánarbúinu einu. Þá krefst sóknaraðili málskostnaðar í héraði og kærumálskostnaðar.

Varnaraðilar skutu málinu fyrir sitt leyti til Hæstaréttar með kæru 8. nóvember 1995. Þær krefjast þess aðallega, að dæmt verði, að sóknaraðili og dánarbú Guðbjarts Benediktssonar hafi hvort átt helming fasteignarinnar Brekkubyggðar 5 í Garðabæ og veðskuldir á eigninni hafi hvílt á þeim í sömu hlutföllum. Fyrsta varakrafa varnaraðila er á sama veg og aðalkrafan að öðru leyti en því, að

fallist er á, að dánarbúið eitt beri skuld við Byggingarsjóð ríkisins samkvæmt tveimur veðskuldabréfum, út gefnum 6. júní og 6. desember 1989, samtals að upphaflegri fjárhæð 1.214.000 krónur. Önnur varakrafa varnaraðila er sú, að kveðið verði á um eignarhluta í fasteigninni með sama hætti og í aðalkröfu, en veðskuldir á eigninni hvíli eingöngu á dánarbúi Guðbjarts Benediktssonar að frá töldum fyrrgreindum skuldum við Byggingarsjóð ríkisins, sem hvíli að jöfnu á sóknaraðila og dánarbúinu. Þriðja varakrafa varnaraðila er á þann veg, að dæmt verði, að hluti dánarbúsins í fasteigninni og öllum veðskuldum verði 30%. Fjórtða varakrafa varnaraðila er um, að fasteignin verði talin að jöfnu eign sóknaraðila og dánarbús Guðbjarts Benediktssonar, en veðskuldir á eigninni hvíli á dánarbúinu einu. Fimmta varakrafa varnaraðila er sú, að hlutur dánarbúsins í fasteigninni að frádregnum öllum áhvílandi veðskuldum verði talinn 18,421%, en hlutur sóknaraðila 81,579%. Sjötta varakrafa varnaraðila er um, að fasteigninni og veðskuldunum verði skipt milli sóknaraðila og dánarbúsins í öðrum hlutföllum en að framan greinir samkvæmt mati Hæstaréttar. Í öllum tilvikum krefjast varnaraðilar málskostnaðar í héraði og kærumálskostnaðar úr hendi sóknaraðila.

I.

Guðbjartur Benediktsson, faðir varnaraðila, Guðrúnar, Lilju og Vigdísar, og sóknaraðili bjuggu í óvígðri sambúð frá árinu 1986 og keyptu saman fasteignina Brekkubyggð 5 í Garðabæ með kaupsamningi 23. febrúar 1988. Eignarhlutfalla Guðbjarts og sóknaraðila var ekki getið í kaupsamningi eða afsali fyrir eigninni, sem þau fengu út gefið 15. febrúar 1989. Hins vegar liggur fyrir í málinu svokallaður eignaskiptasamningur þeirra, dagsettur 15. apríl 1988, þar sem kveðið er á um, að sóknaraðili skuli eiga 70 hundraðshluta fasteignarinnar og Guðbjartur 30, en því skjali var aldrei þinglýst.

Í kaupsamningi um fasteignina var kveðið á um, að Guðbjartur og sóknaraðili tækju á sig tilgreindar áhvílandi veðskuldir, en ekkert var sérstaklega mælt að öðru leyti fyrir um ábyrgð þeirra á þeim. Verður ekki ráðið af gögnum málsins, að þau hafi leitað eftir því við kröfueigendur, að um ábyrgð þeirra færi á annan veg en mætti leiða af kaupsamningnum. Á skuldabréfum, sem síðar komu til og tryggð

voru með veði í fasteigninni, voru þau Guðbjartur og sóknaraðili bæði tilgreind sem útgefendur.

Í desember 1992 kom í ljós, að Guðbjartur var haldinn ólæknandi krabbameini, og lést hann af völdum sjúkdómsins 7. mars 1993. Eftir gögnum málsins var Guðbjarti kunnugt um sjúkdóminn og eðli hans frá því skömmu eftir að hann greindist.

Deila málsaðila á rætur að rekja til tveggja samninga, sem Guðbjartur heitinn og sóknaraðili gerðu í janúar 1993. Er það annars vegar samningur, dagsettur 20. þess mánaðar, þar sem kveðið er á um, að fasteignin Brekkubyggð 5 skuli vera eign Guðbjarts að 30 hundraðshlutum, en sóknaraðila að 70 hundraðshlutum. Samningi þessum var þinglýst 25. janúar 1993. Síðastnefndan dag var gerður hinn samningurinn, sem deilur standa um, en af honum virðist eiga að ráða, að Guðbjartur ætti einn að bera allar veðskuldir, sem hvíldu á fasteigninni. Þessum samningi var ekki þinglýst, og er ekki að sjá, að efni hans hafi verið kynnt eigendum veðkrafna eða borið undir þá til samþykkis.

II.

Mál þetta kom til kasta Héraðsdóms Reykjaness með því, að skiptastjóri í dánarbúi Guðbjarts Benediktssonar beindi til dómsins ágreiningi, sem hafði risið við opinber skipti á búinu um lýsta kröfu sóknaraðila, þar sem hún krafðist viðurkenningar á gildi áður-nefndra samninga sinna við hinn látna. Um heimild til að leita úrlausnar á þennan hátt vísaði skiptastjóri til 122. gr. laga nr. 20/1991.

Eins og ráðið verður af efni 122. gr. laga nr. 20/1991 og þeim fyrir-mælum laganna, sem þar er skírskotað til, verða borin með þessum hætti undir dómstóla ágreiningsefni um skipti á dánarbúi, sem annaðhvort varða viðurkenningu réttinda á hendur dánarbúinu eða framkvæmd skiptanna á því. Á þennan hátt verður á hinn bóginn ekki leitað úrlausnar um skyldu þriðja manns gagnvart dánarbúi, svo sem séð verður af samanburði á nefndri 122. gr. við 124. gr., 125. gr. og 126. gr. laganna. Er þetta jafnframt í samræmi við forsögu þessara lagaákvæða, sem rekja má til 33. gr. og 35. gr. eldri laga nr. 3/1878.

Fyrirgreindar kröfur, sem varnaraðilar gera um úrslit þessa máls, eru allar á einn eða annan hátt reistar á þeirri forsendu, að hnekk

verði með öllu eða að hluta gildi áðurgreindra samninga sóknaraðila og Guðbjarts heitins Benediktssonar, ýmist beggja samninganna eða annars þeirra. Leitast varnaraðilar um leið við að sækja rétt úr hendi sóknaraðila í skjóli slíkrar ógildingar og fá kveðið á um rýmri rétt dánarbúsins en samningarnir veita því. Með málinu er því reynt að koma fram þeirri skyldu sóknaraðila gagnvart dánarbúi Guðbjarts, að hún þoli ógildingu samninganna með öllu eða að hluta og láti sem því svarar af hendi réttindi, sem henni voru veitt með samningunum. Um skyldu sem þessa er unnt að leita dómsúrlausnar við skipti á dánarbúi eftir ákvæðum 125. gr., sbr. 124. gr. laga nr. 20/1991, með málsókn skiptastjóra í þeim búningi, sem þar um ræðir. Það verður hins vegar ekki gert í máli þessu, sem er rekið á grundvelli 122. gr. nefndra laga. Verður þegar af þeirri ástæðu að vísa sjálfkrafa frá héraðsdómi öllum kröfum varnaraðila, sem beinast að því að afla réttinda úr hendi sóknaraðila, öðrum en um málskostnað, sbr. 1. tl. 126. gr. laga nr. 20/1991.

III.

Með bréfi 18. nóvember 1993 lýsti sóknaraðili fyrir skiptastjóra í dánarbúi Guðbjarts Benediktssonar áðurnefndum kröfum sínum á hendur búinu um viðurkenningu á gildi samninga sinna og hins látna frá 20. og 25. janúar sama ár. Eru þar efnislega gerðar sömu kröfur og sóknaraðili hefur uppi í þessu máli. Í skrá skiptastjóra um lýstar kröfur í dánarbúið frá 14. febrúar 1994 var þessum kröfum sóknaraðila hafnað.

Af gögnum málsins verður ráðið, að varnaraðilar höfðu vefengt gildi umræddra samninga Guðbjarts heitins við sóknaraðila, áður en dánarbú hans var tekið til opinberra skipta. Þá afstöðu ítrekuðu síðan varnaraðilar, áður en sóknaraðili lýsti fyrrgreindum kröfum sínum. Má telja, að sóknaraðili hafi sem þinglýstum sameiganda dánarbús Guðbjarts að fasteigninni Brekkubyggð 5 verið þörf á að fá leyst úr óvissu um gildi eignarheimildar sinnar, en í því skyni átti hún ekki önnur réttarfarsúrræði tæk en að koma fram opinberum skiptum á dánarbúinu og lýsa þar kröfum sínum, svo sem hún hefur gert. Samkvæmt þessu verður að telja sóknaraðila hafa lögvarða hagsmuni af því að fá leyst að efni til úr kröfum sínum á hendur

dánarbúi Guðbjarts Benediktssonar um viðurkenningu á gildi umræddra samninga.

Af málatilbúnaði varnaraðila, Guðrúnar, Lilju og Vigdísar Guðbjartsdætra, er að sjá, að þær telji sig koma fram í málinu persónulega sem erfingja Guðbjarts heitins og einnig í þágu dánarbúsins. Málsaðild þessara erfingja sjálfra til varnar gegn fyrrgreindum kröfum sóknaraðila á sér stoð í 122. gr. laga nr. 20/1991. Á hinn bóginn brestur þær heimild til að koma á þennan hátt fram í nafni dánarbúsins, sbr. 1. mgr. 67. gr. nefndra laga. Getur dánarbúið því ekki skoðast sem aðili málsins.

Málatilbúnaður varnaraðilanna er greinilega á því reistur, að þær felli sig ekki við, að kröfur sóknaraðila um viðurkenningu áðurgreindra samninga nái fram að ganga. Verður því litið svo á, að krafa þeirra í málinu sé í raun, að þessum kröfum sóknaraðila verði hafnað, þótt þess sé ekki berum orðum getið.

IV.

Samningur sóknaraðila við Guðbjart heitinn Benediktsson, sem leiddi til breytinga á eignarhlutföllum þeirra í fasteigninni Brekkubyggð 5 frá áður þinglýstum heimildum, var, sem áður segir, gerður 20. janúar 1993 og honum þinglýst 25. sama mánaðar. Með þinglýsingu samningsins var girt fyrir, að Guðbjartur gæti ráðstafað eignarhluta sínum í fasteigninni á annan veg með löggerningi. Hefur ekki verið á því byggt, að þinglýsingin hafi verið andstæð vilja hans. Hafi ráðstöfun þessi falið í sér gjöf handa sóknaraðila, þá var hún, hvað sem öðru líður, komin endanlega til framkvæmdar að Guðbjarti lifandi. Þegar af þessari ástæðu eiga reglur um dánargjafir í 54. gr. erfðalaga nr. 8/1962 ekki við um þessa ráðstöfun.

Í vitnaskýrslu, sem læk'nirinn Jón Hrafnkelsson gaf fyrir héraðsdómi, staðfesti hann, að Guðbjarti heitnum hefði 3. desember 1992 verið tjáð, að hann væri haldinn krabbameini, sem væri að líkindum upprunnið í nýra og búið að dreifast í bein, og ekki væri unnt að lækna þennan sjúkdóm. Hann kvaðst hins vegar ekki geta sagt, hvað hefði farið að öðru leyti milli sín og Guðbjarts um horfur hans. Um almennar horfur sjúklinga með krabbamein af þeim toga, sem greindist í Guðbjarti, sagði læk'nirinn, að þeir gætu lifað allt frá nokkrum dögum til nokkurra ára. Rannsóknir hér á landi bentu til,

að sjúklingar með krabbamein á því stigi, sem hér um ræðir, létust flestir innan árs, en tíundi hluti þeirra lifði þó allt að fimm árum. Meðaltalið taldi lækurinn vera milli þriggja og fjögurra mánaða. Læknirinn kvaðst ekki geta svarað því í vitnaskýrslu sinni, hvort Guðbjartur hefði mátt vita, hve stutt hann ætti ólifað. Aðspurður sérstaklega um, hvort það hefði getað dulist Guðbjarti, að sjúkdómurinn væri að ágerast miðað við framvindu hans fram til 25. janúar 1993, svaraði lækurinn: „Það held ég ekki, honum var greint frá því að það voru þarna nýtilkomnar breytingar, en það var að vísu 28. eða 29. janúar sem það kom fram að það voru nýtilkomnar breytingar, svoleiðis að honum var greint frá því.“ Aðspurður í framhaldi af þessu, hvort Guðbjartur hefði getað búist við að lifa aðeins skamman tíma, svaraði lækurinn, að hann teldi það vera.

Í málinu nýtur ekki við annarra viðhlítandi gagna en framangreinds vitnisburðar um sennilega vitneskju Guðbjarts heitins um lífslíkur sínar, þegar fyrrgreindur samningur hans og sóknaraðila var gerður 20. janúar 1993 og honum var þinglýst 25. sama mánaðar. Af þessu sönnunargagni verður ekki dregin einhlít ályktun um, að Guðbjartur hafi á þessum tíma getað gert sér ljóst, hvaða tíma hann myndi lifa. Til þess verður einnig að líta, að Guðbjartur virðist lítið hafa dvalist á sjúkrahúsi frá seinni hluta janúar og þar til hann lagðist þar inn 2. mars 1993, en aðeins fáir dagar liðu eftir það, þar til andlát hans bar að höndum. Þegar þessi atvik eru virt, þykir ekki unnt að líta svo á, að Guðbjartur hafi við gerð og þinglýsingu umrædds samnings verið á dánarbeði í þeim skilningi, sem um ræðir í 54. gr. laga nr. 8/1962.

Samkvæmt öllu framangreindu verður lítið á samning sóknaraðila við Guðbjart Benediktsson um eignarhlutföll þeirra í fasteigninni Brekkubyggð 5 frá 20. janúar 1993 sem lífsráðstöfun af hendi Guðbjarts. Verður því fallist á kröfu sóknaraðila um viðurkenningu þess samnings.

V.

Sóknaraðili leitar, sem áður segir, í annan stað viðurkenningar á gildi þess, að Guðbjartur heitinn hafi í skjali, undirrituðu af þeim báðum 25. janúar 1993, tekið að sér að greiða einn allar áhvílandi veðskuldir á fasteigninni Brekkubyggð 5, svo að bindandi sé nú fyr-

ir dánarbú hans. Af hálfu varnaraðila er ekki út af fyrir sig mót-mælt, að skilja megi efni skjalsins á þennan veg, sem sóknaraðili heldur fram.

Í skjali því, sem hér um ræðir, tók Guðbjartur að sér skuldir, sem hvíldu ýmist á fasteigninni, þegar hann og sóknaraðili keyptu hana, eða stofnað var til eftir þann tíma. Eins og áður greinir, verður ekki annað séð af gögnum málsins en að þau hafi tekið sameiginlega að sér skuldirnar, sem hvíldu á fasteigninni við kaup hennar, og stofnað sameiginlega til síðari veðskuldanna. Er með öllu ósannað, að Guðbjartur hafi staðið straum af kaupverði eignarhluta síns í fasteigninni með þeim veðlánnum, sem var stofnað til eftir kaupin, ásamt greiðslu, sem fólst í yfirtöku áhvílandi veðskulda. Bendir ekkert til, að Guðbjartur hafi fengið úr hendi sóknaraðila neitt gagngjald fyrir þær skuldbindingar, sem hann bakaði sér með löggerningnum 25. janúar 1993. Verður því að líta á þetta sem gjafaráðstöfun Guðbjarts heitins handa sóknaraðila.

Áður en Guðbjartur lést 7. mars 1993, virðist ekkert hafa verið gert til að gera framangreinda yfirlýsingu hans virka gagnvart kröfueigendum eða binda hann á annan hátt samkvæmt henni í lögskiptum við þá. Verður samkvæmt þessu að telja ráðstöfun hans í samkomulaginu við sóknaraðila 25. janúar 1993 til dánargjafa. Um hana var ekki gætt þeirra formlegu skilyrða, sem getið er í 54. gr. laga nr. 8/1962. Verður krafa sóknaraðila um viðurkenningu þessarar ráðstöfunar því ekki tekin til greina.

Eftir þessum úrslitum málsins og atvikum þess að öðru leyti er rétt, að hver aðili beri sinn kostnað af því í héraði og fyrir Hæstarétti.

D ó m s o r ð:

Framangreindum kröfum varnaraðila, Guðrúnar, Lilju og Vigdísar Guðbjartsdætra, er vísað frá héraðsdómi.

Tekin er til greina krafa sóknaraðila, Kristínar Árnadóttur, um viðurkenningu á samningi hennar við Guðbjart Benediktsson frá 20. janúar 1993 um eignarhlutföll þeirra í fasteigninni Brekkubyggð 5 í Garðabæ.

Hafnað er kröfu sóknaraðila um viðurkenningu á sam-

komulagi hennar við Guðbjart Benediktsson frá 25. janúar 1993 um áhvílandi veðskuldir á sömu eign.

Málskostnaður í héraði og fyrir Hæstarétti fellur niður.

Úrskurður Héraðsdóms Reykjaness 26. október 1995.

Mál þetta var þingfest 5. maí 1994, en það barst dóminum með bréfi Rúnars Mogensen hdl., skipaðs skiptastjóra í dánarbúi Guðbjarts Benediktssonar, 25. mars s. á. Málinu var lokið með úrskurði Þorgerðar Erlandsdóttur dómarafulltrúa, upp kveðnum 5. maí 1995. Þeim úrskurði var skotið til Hæstaréttar með kæru. Með dómi Hæstaréttar 27. júní 1995 var úrskurðurinn úr gildi felldur og öll meðferð málsins í héraði og málinu vísað heim í hérað til nýrrar meðferðar. Málsmeðferð hófst af nýju 23. ágúst sl. Málið var tekið til úrskurðar 4. október að lokinni aðalmeðferð.

Sóknaraðili er Kristín Árnadóttir, kt. 280631-2059, Ástúni 5, Kópavogi, en varnaraðilar Guðrún Guðbjartsdóttir, kt. 060159-5219, Baldursbrekku 2, Húsavík, Lilja Guðbjartsdóttir, kt. 030361-5129, Nönnufelli 3, Reykjavík, og Vigdís Guðbjartsdóttir, kt. 181064-3239, Frostafold 21, Reykjavík, persónulega og vegna dánarbús Guðbjarts Benediktssonar, kt. 080838-2559, sem lést 7. mars 1993, síðast til heimilis að Brekkubyggð 5, Garðabæ.

Dómkröfur sóknaraðila eru þessar:

1. að staðfest verði með dómi, að eignarhluti sóknaraðila í fasteigninni Brekkubyggð 5, Garðabæ, verði 70 af hundraði, en eignarhluti varnaraðila verði 30 af hundraði,

2. að staðfest verði með dómi, að allar áhvílandi veðskuldir á fasteigninni Brekkubyggð 5, Garðabæ, séu sóknaraðila óviðkomandi og séu varnaraðila einna,

3. að varnaraðilum verði gert að greiða sóknaraðila málskostnað samkvæmt fram lögðum reikningi.

Dómkröfur varnaraðila eru þessar:

að ógiltir verði samningar sóknaraðila og Guðbjarts heitins Benediktssonar, dags. 20. og 25. janúar 1993, um skiptingu eignarhlutfalla í fasteigninni nr. 5 við Brekkubyggð í Garðabæ ásamt lóðarréttindum og bílskúr og áhvílandi veðskulda á henni og ákveðið:

aðallega, að hluti hvors málsaðila í fasteigninni og öllum veðskuldum teljist 50%,

til vara, að hluti hvors málsaðila í fasteigninni og öllum veðskuldum teljist 50% að undanskildum veðskuldunum við Byggingarsjóð ríkisins samkvæmt veðbréfum, út gefnum 6. júní og 6. desember 1989, sem teljist að fullu skuld varnaraðila,

til þrautavara, að hluti hvors málsaðila í fasteigninni teljist 50% og veðskuldir tilheyri varnaraðilum einum,

en til ýtrasta þrautavara, að viðurkennd verði samkvæmt mati dómsins önnur hlutföll í skiptingu fasteignarinnar og veðskuldanna en í aðal-, vara- og þrautavarakröfu.

Loks er þess krafist, að sóknaraðili verði dæmdur til að greiða varnaraðilum málskostnað að skaðlausu.

Málavextir.

Með úrskurði Héraðsdóms Reykjaness, upp kveðnum 15. september 1993, var dánarbú Guðbjarts Benediktssonar, kt. 080838-2559, síðast til heimilis í Brekkubyggð 5, Garðabæ, tekið til opinberra skipta og Rúnar Mogensen hdl. skipaður skiptastjóri. Á skiptafundi 15. mars 1994 komu fram mótmæli af hálfu sóknaraðila, Kristínar Árnadóttur, sambýliskonu Guðbjarts, gegn þeirri afstöðu skiptastjóra að fallast á kröfur dætra hans, varnaraðila í máli þessu, að dánarbúið ætti 50% í nettóandvirði fasteignarinnar Brekkubyggðar 5, Garðabæ. Ekki tókst að jafna ágreininginn, og var málinu vísað til dómsins með bréfi skiptastjóra, sem barst 25. mars 1994. Á skiptafundi 15. mars 1994 ákvað skiptastjóri, að með dánarbúið yrði farið samkvæmt 3. mgr. 62. gr. laga nr. 20/1991.

Sóknaraðili og Guðbjartur Benediktsson hófu sambúd í júní 1986. Þau gengu aldrei í hjúskap og töldu ekki fram sameiginlega til skatts. Með kaupsamningi, dags. 23. febrúar 1988, keyptu þau saman fasteignina Brekkubyggð 5, Garðabæ. Í kaupsamningnum eru þau bæði tilgreind sem kaupendur, en ekki var getið eignarhlutfalla. Þau bjuggu í Brekkubyggð 5 frá 1. júlí 1988 og allt þar til Guðbjartur lést. Var kaupverð fasteignarinnar 5.650.000 kr. Þar af nam útborgun á 12 mánuðum 3.800.000 krónum. Yfirteknar veðskuldir voru 1.698.226 kr. og eftirstöðvabréf 151.774 kr. Skömmu áður, 13. febrúar 1988, hafði sóknaraðili selt fasteign sína á Hlíðarvegi 10, Grundarfirði, á 3.900.000 kr. Var hrein eign sóknaraðila í þeirri eign 3.100.000 kr. Voru útborgunargreiðslur í Brekkubyggð 5, Garðabæ, ákveðnar með hliðsjón af þeim greiðslum, sem sóknaraðili fékk fyrir Hlíðarveg 10, Grundarfirði. Greiddi sóknaraðili 3.100.000 kr. af útborgunargreiðslum, en Guðbjartur 700.000 kr.

Samkvæmt eignarskiptasamningi, dags. 15. apríl 1988, sem þau sóknaraðili og Guðbjartur gerðu með sér, skyldi fasteignin Brekkubyggð 5 „framvegis vera eign Kristínar að 70 hundraðshlutum, en Guðbjarts að 30 hundraðshlutum, en samkvæmt kaupsamningnum er hún í óskiptri sameign okkar. Samningur þessi gildir, þar til afsal fyrir eigninni verður gefið út, en þá munu þessi eignarhlutföll koma þar fram“. Samningnum var ekki þinglýst.

Í afsali fyrir fasteigninni, sem þinglýst var, eru þau bæði tilgreind sem kaupendur, en eignarhlutföll eru ekki skráð.

Í skattframtali sóknaraðila 1989 kemur fram, að hún hafi selt Hlíðarveg 10, Grundarfirði, 13. febrúar 1988 fyrir 3.900.000 kr. og 9. febrúar s. á. keypt 70% í Brekkubyggð 5, Garðabæ, fyrir 70% af 5.650.000 krónum, þ. e. 3.955.000 kr. Er eignarhluti sóknaraðila í Brekkubyggð 5 samkvæmt því skráður 70% í skattframtalinu.

Í skattframtali Guðbjarts sama ár kemur fram, að hann sé eigandi að 50% Brekkubyggðar 5, Garðabæ, en ekki er gerð grein fyrir því, hvernig hann fjármagnaði kaupin. Samkvæmt skattframtölum Guðbjarts fyrir árin 1986, 1987 og 1988 átti hann enga fasteign, en talin er fram sala á hlut í trillu og kaup og sala bifreiða. Samkvæmt skattframtölum Guðbjarts árin 1987 til 1989 hvíldu engar skuldir á honum. Sóknaraðili veitti Guðbjarti umboð til að taka fyrir sína hönd lán hjá Byggingarsjóði ríkisins. Tók Guðbjartur í eigin nafni og sóknaraðila tvö lán hjá Byggingarsjóði ríkisins 6. júní og 6. desember 1989, að fjárhæð samtals 1.214.000 kr. Í skattframtölum beggja árin 1990-1992 eru 50% fasteignarinnar og áhvílandi veðskulda talin fram hjá hvoru þeirra. Tekjur Guðbjarts árin 1988 til 1992 voru samkvæmt skattframtölum hans samtals 8.634.758 kr., en sóknaraðila 3.777.158 kr.

Snemma í desember 1992 greindist Guðbjartur Benediktsson með ólæknandi banvænt krabbamein. Frumæxli var í nýra, en við greiningu hafði hann útbreidd meinvörp í beinum. Hann lést 7. mars 1993.

Hinn 20. janúar 1993 gerðu sóknaraðili og Guðbjartur með sér nýjan eignarskiptasamning um fasteignina Brekkubyggð 5, Garðabæ, sem þinglýst var 25. sama mánaðar. Samkvæmt samningnum er eignarhluti sóknaraðila í fasteigninni tilgreindur 70%, en Guðbjarts 30%. Þá gerðu sóknaraðili og Guðbjartur með sér samning 25. janúar s. á. um skiptingu skulda, þannig, að áhvílandi veðskuldir á fasteigninni Brekkubyggð 5 31. desember 1992, samtals að fjárhæð 3.589.603 kr., og skuldir, alls 3.776.270 kr., væru skuldir Guðbjarts. Þá er í samningnum kveðið á um, hvort þeirra eigi eignir, sem þar eru upp taldar.

Skýrslur málsaðila og vitna.

Sóknaraðili, Kristín Árnadóttir, skýrði svo frá, að fjárhagsstaða Guðbjarts hefði í upphafi sambúðar verið slæm og hann ekki átt neinar eignir. Síð fjárhagsstaða hefði hins vegar verið góð, hún hefði verið ekkja og átt m. a. fasteign í Grundarfirði. Við kaup þeirra á fasteigninni Brekkubyggð 5, Garðabæ, hefði orðið að samkomulagi, að hún greiddi útborgunina, um 70% af kaupverði eignarinnar, en hann tæki að sér áhvílandi veðskuldir. Með hliðsjón af því hefðu þau gert með sér eignarskiptasamning 15. apríl

1988, þar sem fram kæmi, að hann ætti 30% eignarinnar, en hún 70%. Vanþekking á lagalegri stöðu hefði valdið því, að þau létu ekki þinglýsa eignarskiptasamningnum og gerðu ekki samning um, að veðskuldirnar væru Guðbjarts. Útborgunina, 3.800.000 kr., kvaðst hún hafa fjármagnað þannig, að 3.100.000 kr. hefðu verið útborgunargreiðslur fyrir fasteignina í Grundarfirði og 700.000 kr. hefði Guðbjartur tekið að láni í Sparisjóði Hafnarfjarðar og lánað henni. Hún hefði síðan endurgreitt honum lánið með því að borga af áhvílandi veðskuldum. Sín á milli hefðu þau talið lánið greitt, en ekkert uppgjör hefði farið fram. Ekki hefði verið fjárhagsleg samstaða með þeim á sambúðartímanum.

Sóknaraðili skýrði svo frá, að Guðbjartur hefði sótt um lán hjá Húsnæðisstofnun, og þar sem lánsréttur hans hefði verið takmarkaður, hefði hún veitt honum leyfi til að sækja um lán út á sig. Hún hefði lánað honum lánsrétt sinn á þeirri forsendu, að hann sæi einn um lánið og það yrði sett á hans nafn, sem hefði verið gert. Hann hefði notað lánið til eigin þarfa, og hún héldi, að hann hefði m. a. notað það til að greiða lánið við Sparisjód Hafnarfjarðar.

Sóknaraðili sagði, að fyrir mistök hefðu eignarhlutföll ekki verið sett inn í afsal fyrir eigninni. Ástæðan fyrir helmingaskiptingu í skattframtölum hefði verið sú, að þau hefðu haldið, að af því væri skattalegt hagræði. Ekki hefði verið ætlunin að breyta eignarhlutföllum á milli þeirra.

Eignarskiptasamningurinn frá 20. janúar 1993 hefði einungis verið staðfesting á eignarskiptasamningnum frá 15. apríl 1988. Stimpilsekt hefði ráðið því, að eldri samningnum var ekki þinglýst. Guðbjartur hefði eindregið viljað, að frá samningnum yrði gengið, og hefði átt frumkvæðið að því og leitað til Sigurðar Stefánssonar endurskoðanda. Í upphafi hefði verið um það samið, að veðskuldir tilheyrðu Guðbjarti. Við undirskrift eignarskiptasamningsins hefði endurskoðandinn lagt fram samkomulag um skiptingu áhvílandi veðskulda í hlutfalli við eignarhlutföll. En þar sem það hefði verið í andstöðu við upphaflegan samning þeirra, hefði Guðbjartur látið hann breyta samkomulaginu til samræmis við upphaflegan samning.

Sóknaraðili bar, að þau hefðu greitt af áhvílandi lánum eftir því, hvort átti fyrir greiðslunni. Þau hefðu bæði greitt til heimilisrekstrarins rétt eins og hjón. Undir það síðasta hefði Guðbjartur ekki getað greitt af lánum.

Fasteignin Brekkubyggð 5, sagði sóknaraðili, að hefði verið endurbætt og henni haldið við. Guðbjartur hefði sett parket í tvö herbergi og eldhús, og hefði það verið kostað af þeim sameiginlega. Þá hefði hann sett flísar í forstofu, en þær hefðu verið gjöf frá börnum sínum. Enn hefði Guðbjartur framkvæmt nauðsynlegar múrviðgerðir utan húss og málað húsið. Þau hefðu sameiginlega unnið við lóðina, plantað trjám og sett niður girðingu.

Þau hefðu ekki rætt um sjúkdóm Guðbjarts í tengslum við samningsgerðina í janúar 1993 né lífslíkur hans. Hann hefði verið í fullkomlega andlegu jafnvægi, þegar samningarnir voru gerðir. Samband þeirra hefði alltaf verið mjög gott. Þau hefðu vitað, að hann var með ólæknandi sjúkdóm, en ekki legið fyrir, að dregið gæti að endalokum svo fljótt. Þau hefðu haldið í vonina. Samband hans við dætur hans hefði verið ágætt og þær verið mikið hjá þeim.

Sigurður Stefánsson, löggiltur endurskoðandi, bar vitni fyrir dóminum. Í vætti hans kom fram, að hann hefði annast framtalsgerð fyrir sóknaraðila 1989 og fyrir hana og Guðbjart 1990-1993. Hann kvaðst við framtalsgerð 1989 hafa talið, að hún hlyti að bera 70% skulda, þar sem hún ætti 70% í húsinu. Þrátt fyrir eignarskiptin hefðu þau af skattalegum ástæðum, til að þau bæru jafnan hlut, viljað skipta fasteigninni og áhvílandi skuldunum jafnt á milli sín á skattskýrslum frekar en telja fram sameiginlega. Aldrei hefði komið til tals, að gera ætti breytingu á eignarhlutföllum fasteignarinnar. Hann hefði gengið frá eignarskiptasamningnum frá 20. janúar 1993 að ósk þeirra beggja, sérstaklega Guðbjarts, en hann hefði lagt mikla áherslu á, að gengið yrði frá samningnum. Einnig hefði hann gengið frá samningnum frá 25. janúar 1993 um skiptingu skulda. Áður hefði hann verið búinn að ganga frá samningi um skiptingu skulda á þann veg, að hluti skulda hefði lent á sóknaraðila, en Guðbjartur hefði viljað skiptingu eins og ákveðin var með samningnum. Hann hefði fundið það á Guðbjarti, að hann vildi ganga frá sínum málum og ýtti á um það. Vitnið bar, að sér hefði fundist Guðbjartur tala, eins og hann ætti stutt eftir ólífað og vildi láta sóknaraðila hafa allt. Endurskoðandinn sagði, að hann héldi, að Guðbjartur hefði gert sér grein fyrir, að hann ætti ekki fyrir skuldum eftir samningana við sóknaraðila. Hann hefði ekki orðið var við neinn þrýsting frá sóknaraðila. Guðbjartur hefði komið sér eðlilega fyrir sjónir. Þau hefðu ekki haft aðgreindan fjárhag. Sér hefði fundist á þeim, að þau greiddu sameiginlega af áhvílandi veðskuldum.

Í framburði vitnisins Jóns Hrafnkelssonar lækni kom fram, að krabba-mein það, sem dró Guðbjart heitinn til dauða, hefði verið á hæsta stigi (á fjórða stigi af fjórum mögulegum), þegar það var greint í desember 1992. Guðbjarti hefði verið sagt, að það væri búíð að dreifa sér til beina og sjúkdómurinn væri ólæknandi.

Læknirinn var að því spurður, hvort sjúkdómurinn hefði verið að ágerast frá því í byrjun desember 1992 fram til 20.-25. janúar 1993. Hann svaraði, að samkvæmt beinaskanni virtist sjúkdómurinn hafa verið að ágerast. Lögmaður varnaraðila spurði þá vitnið, hvort sjúklingurinn hefði óttast um líf sitt í janúar 1993. Svar: „Ég get ekki svarað því.“

Því næst var vitnið spurt, hvort framvinda sjúkdómsins til 20.-25. janúar hefði getað dulist sjúklingnum. Svar: „Það held ég ekki. Það var að vísu 28. eða 29. janúar, sem það kom fram, að það voru nýtilkomnar breytingar.“ Lögmaður: „Gat sjúklingurinn búist við, að hann ætti skammt eftir ólífað?“ Vitnið: „Það tel ég vera.“

Fram kom hjá vitninu, að Guðbjartur Benediktsson hefði dáið innan þeirra marka, sem almennur reynslumælikvarði segi til um. Samkvæmt rannsóknnum deyi flestir þeir, sem greinast með sjúkdóminn á hæsta stigi, innan eins árs, en 10% sjúklinga með nýrnakrabbamein á hæsta stigi lifi þó í allt að 5 ár; meðallíftími sé 3-4 ár. Skemmstur líftími sjúklings miðað við stöðuna í desember geti verið nokkrir dagar, hugsanlega nokkrar vikur, en sjúklingar með svo dreifðan sjúkdóm geti lifað nokkur ár.

Í framburði varnaraðilans Guðrúnar Guðbjartsdóttur kom fram, að henni hefði orðið ljóst í desember 1992, að fjárhagsstaða föður síns hlyti að vera mjög slæm. Hún hefði komið suður að hans ósk og dvalist hjá honum og sóknaraðila í lok janúar 1993. Honum hefði ekki liðið vel, verið þjáður og andlega þreyttur. Þegar hún hefði farið frá þeim, hefði hún búist við, að hann myndi lifa lengur og hún ætti eftir að hitta hann aftur. Hann hefði sýnt sér skjal um eignarskipti, en hún hefði vitað, að þau hefðu áður gert samning um skiptingu eignarinnar, þannig, að sóknaraðili ætti 70%, en faðir sinn 30%. Um skuldir hefðu þau aldrei rætt. Hún kvaðst ekki hafa notið fjárstuðnings frá föður sínum.

Varnaraðilinn Lilja Guðbjartsdóttir skýrði svo frá, að hún hefði ekki notið fjárstuðnings frá föður sínum. Hún hefði vitað í desember 1992, að hann ætti ekki fyrir jólagjöfum. Hann hefði haldið húsinu mjög vel við, lagt parket og flísar, málað eldhús, gert við sprungur utan húss og málað. Þá hefðu hann og sóknaraðili verið mjög dugleg að vinna í garðinum. Hún kvaðst hafa orðið vör við samningagerðina í janúar 1993, en verulegir samskiptaörðugleikar hefðu þá verið milli sóknaraðila og föður síns. Hann hefði verið undir þrýstingi. Undir lokin hefði hann verið að hugsa um að flytja til sín. Hann hefði ekki getað verið einn og sóknaraðili ekki getað hugsað sér að taka sér fri frá vinnu til að hugsa um hann.

Varnaraðilinn Vigdís Guðbjartsdóttir bar, að hún hefði ekki notið fjárstuðnings frá föður sínum né vitað til þess, að aðrir gerðu það. Hún hefði verið í stöðugu sambandi við hann. Í desember hefði hún vitað, að hann stæði ekki vel að vígi fjárhagslega. Þau hefðu ekki rætt eigna- og skuldamáli. Þó hefði hún vitað um það leyti, sem sóknaraðili og hann keyptu fasteignina, að hann ætti 30%, en hún 70%. Samskiptaörðugleikar hefðu verið á heimilinu, eftir að hann varð veikur, og oft erfitt að koma til þeirra. Hann

hefði farið til félagsráðgjafa vegna samskiptaörðugleikanna. Þá hefði hún farið til félagsráðgjafa, þar sem sér hefði ekki þótt forsvaranlegt, hvernig hann þyrfti bæði að berjast við sjúkdóminn og ástandið heima fyrir.

Málsástæður og lagarök sóknaraðila.

Sóknaraðili styður kröfur því, að engin sönnun liggi fyrir um það, að eignarskiptasamningur sinn og Guðbjarts og tilheyrandi samningur um skiptingu veðskulda hafi verið dánargjöf í skilningi 54. gr. erfðalaga.

Einnig færir hún þau rök fyrir kröfum, að eignarskiptasamningur hafi stofnast á milli sóknaraðila og Guðbjarts 15. apríl 1988 svo og samningur um, að hann myndi taka að sér greiðslu á öllum áhvílandi skuldum á Brekkubyggð 5, Garðabæ, sem hafi verið framlag hans til kaupa á fasteigninni. Eignarskiptasamningnum hafi ekki verið þinglýst, þar sem geta hefði átt eignarhlutfalla í afsali. Það hafi hins vegar láðst að gera. Þá hafi ekki heldur verið gerður skriflegur samningur um skiptingu skuldanna, eins og hinn munnlegi samningur hefði gert ráð fyrir. Sóknaraðili heldur því fram, að samningurinn frá 1988 sé gildur, þrátt fyrir það að honum hafi ekki verið þinglýst. Eignarskiptasamningurinn frá 20. janúar 1993 og samkomulagið um skiptingu skulda frá 25. janúar hafi einungis verið til staðfestu þegar gerðum samningum, sem stofnast hafi við upphaf kaupa á fasteigninni Brekkubyggð 5.

Af hálfu sóknaraðila er því haldið fram, að skattframtöl hennar og Guðbjarts heitins hafi aldrei átt að skoðast sem breyting á eignarskiptasamningi þeirra. Hafi skattframtölin einungis verið með sínum hætti að ráði endurskoðanda með tilliti til skatthagráðis, enda hafi engin umræða farið fram við endurskoðandann um eignarhlutföllin í fasteigninni, ef frá er talin sala sóknaraðila á Hlíðarvegi 10, Grundarfirði, og kaup á 70% í Brekkubyggð 5, sem greint er frá í skattframtali sóknaraðila 1989. Það sé því ljóst, að viðskipti sóknaraðila og Guðbjarts heitins hafi átt sér eðlilegar og auðskýranlegar fjárhagslegar forsendur, og því sé alls ekki um að ræða gjöf úr hendi Guðbjarts heitins til sóknaraðila.

Verði hins vegar litið svo á, að í samningi sóknaraðila og Guðbjarts heitins frá 20. janúar 1993 og samkomulagi frá 25. sama mánaðar hafi falist gjöf, er því fram haldið af hálfu sóknaraðila, að um lífsgjöf hafi verið að ræða, og því beri að hafna kröfum varnaraðila. Guðbjartur heitinn hafi firrt sig öllum rétti til þess að ráðstafa eigninni í lifanda lífi nema í samræmi við samninginn, en honum ásamt samkomulaginu var þinglýst 25. janúar 1993. Með því að samningurinn hafi algerlega komið til framkvæmda með fullum réttaráhrifum, á meðan Guðbjartur lifði, teljist sú gjöf, sem í samningnum

felist, lífsgjöf og falli utan við 54. gr. erfðalaga nr. 8/1962. Sónknaðíla hafi því verið fullkomlega frjálst að ráðstafa eigninni að eigin vild. Af þessum ástæðum geti samningurinn aldrei skoðast sem dánargjöf.

Málsástæður og lagarök varnaraðila.

Kröfur varnaraðila eru á því reistar, að á sambúðartímanum hafi verið fjárhagsleg samstaða með sóknaraðila og Guðbjarti heitnum. Hann hafi verið múrarmeistari og, eins og fram komi á skattframtölum hans árin 1987 til 1989, hafi engar skuldir hvílt á honum, er sambúðin hófst. Þá hafi hann haft góðar tekjur og fjárhagslega afkomu á sambúðartímanum. Álykta verði, að eignarhlutföll sóknaraðila og Guðbjarts í fasteigninni hafi verið jöfn, þar sem eignarhlutföll séu ekki tilgreind í kaupsamningi eða afsali. Að vísu hafi þau undirritað um það eignarskiptasamning 15. apríl 1988, að eignin skyldi skiptast í þeim hlutföllum, að sóknaraðili ætti 70%, en Guðbjartur 30%. Skjali þessu hafi ekki verið þinglýst, og séu ástæður þess ókunnar. Ekkert sé í skjalinu vikið að áhvílandi veðskuldum, eftirstöðvabréfi eða væntanlegum lántökum, og sé það því rangt, sem sóknaraðili heldur fram, að gerð samkomulags um skiptingu skulda hafi verið til staðfestu samningum um þessi efni, sem gerðir hafi verið milli aðila þegar við kaup fasteignarinnar.

Af hálfu varnaraðila er talið upplýst í málinu, að sóknaraðili hafi greitt 3.100.000 kr. af útborgunarfjárhæð fasteignarinnar, sem verið hafi 3.800.000 kr., og annað ekki af kaupverði. Guðbjartur hafi greitt 700.000 kr. af útborgunarfjárhæð og greitt af öllum áhvílandi lánum og eftirstöðvabréfi kaupverðs 151.774 kr. Miðað við það, að Guðbjartur hafi einn tekið á sig áhvílandi skuldir og eftirstöðvabréfið og að auki greitt 700.000 kr., hafi hann tekið að sér að greiða 2.550.000 kr. af kaupverðinu, eða 45,13%. Samkvæmt því sé ekki ljóst, á hvaða grundvelli aðilar hafi ákveðið skiptingu eignarhlutfalla 15. apríl 1988 eða þá, að sá grundvöllur hafi síðar raskast.

Þá er einnig til þess vísað, að færa megi að því gild rök, að aðilar hafi síðar komist að þeirri niðurstöðu, að greiðslur hvors um sig hafi verið nánast til helminga. Í því efni hafi einnig haft þýðingu bæði mikið vinnuframlag Guðbjarts og efniskaup við endurbætur fasteignarinnar og mikill tekjumunur. En endurbæturnar skýri hækkun á brunabótamati fasteignarinnar um 1.833.000 kr.

Þá er því haldið fram af hálfu varnaraðila, að hinn mikla tekjumunur á sambúðartímanum beri að meta varnaraðila til hagsbóta í sambúðinni við úrlausn um eignarmyndunina og eignarhaldið og þá staðreynd einnig, að hann greiddi einn öll gjöld af eigninni og lagði mun meira til sameiginlegs heimilishalds.

Þá verði ekki séð, að Guðbjartur heitinn hafi haft af því skattalegt hag-ræði, að eignir og skuldir voru taldar fram til helminga á skattframtölum hans og sóknaraðila. Því hafi verið öfugt farið, sérstaklega vegna möguleika hans á verulegum skattafslætti og vaxtabótum, sem hann hefði fengið, hefðu allar veðskuldirnar verið taldar honum einum til skuldar.

Þá hafi Guðbjartur auk þess að leggja fram 45,13% af kaupverði eignar-innar lagt fram efni og vinnu til endurbóta og verðmætisaukningar hennar og verulega fjármuni til greiðslu gjalda af henni og fleira í sambúðinni, alls með tekjum eftir skatta 2.741.851 kr. umfram sóknaraðila árin 1988 til 1992 auk andvirðis seldra eigna. Beri að meta það sem þátttöku hans í eignar-mynduninni. Því hafi ekkert verið óeðlilegt við það, að fasteignin hafi verið þinglýst eign þeirra beggja til helminga og í samræmi við það þannig skráð ásamt skuldum vegna kaupanna í skattframtölum þeirra árin 1990 til 1992.

Ógilda beri yfirlýsingar um skiptingu eigna og skulda frá 20. og 25. jan-úar 1993, þar sem um dánargjöf sé að ræða. Þetta beri einnig að gera af þeim ástæðum, að það sé bæði ósanngjarnt gagnvart varnaraðilum og óheiðarlegt af sóknaraðila að bera samningana fyrir sig, en með þeim hafi Guðbjartur rúið sig gersamlega eignum og ekki lengur átt fyrir skuldum. Sömuleiðis hafi yfirlýsingarnar verið ógildanlegar af hálfu Guðbjarts sjálfs samkvæmt ákvæðum 33. og 36. gr. samningalaga og reglna um brostnar for-sendur, ef á hefði reynt í lifanda lífi hans, og þær því ekki endanlegar og óafturkræfar gagnvart sóknaraðila. Er gert ráð fyrir því af hálfu varnar-aðila, að Guðbjartur heitinn, sem verið hafi alvarlega sjúkur og áskynja um banvænt eðli meinsemdar sinnar, hafi vitað eða a. m. k. talið, að hann ætti stutt eftir ólifað. Engar aðrar haldbærar ástæður séu fyrir því, að svo skömmu fyrir andlát hans skyldi ráðist í gerð yfirlýsinganna í janúar 1993. Er því haldið fram, að sóknaraðili hafi vitað, að horfur væru á því sam-kvæmt almennum reynslumælikvarða, að Guðbjartur ætti eftir stutt ólifað.

Varakrafa varnaraðila er á því reist, að andvirði lána frá Byggingarsjóði ríkisins hafi runnið óskipt til Guðbjarts og verið varið eingöngu til per-sónulegra skuldbindinga hans.

Niðurstaða.

Skömmu eftir að sóknaraðili og Guðbjartur heitinn Benediktsson festu kaup á fasteigninni Brekkubýggð 5, Garðabæ, gerðu þau 15. apríl 1988 með sér eignarskiptasamning um eignina, þar sem fram kemur, að eignarhluti sóknaraðila er 70%, en Guðbjarts 30%. Samningnum var ekki þinglýst. Eignarhlutfalla var ekki getið í afsali, þrátt fyrir það að í samningnum sé kveðið á um það, að hann gildi, þar til afsal verði gefið út fyrir eigninni, en þá muni eignarhlutföll koma þar fram.

Í skattframtali sóknaraðila 1989 er eignarhluti hennar í fasteigninni tilgreindur 70%. Í skattframtölum sóknaraðila og Guðbjarts árin 1990-1992 er fasteignin talin fram sem 50% eign hvors þeirra. Sigurður Stefánsson, lög-giltur endurskoðandi, sem annaðist framtalsgerð fyrir sóknaraðila 1989 og fyrir þau bæði 1990-1992, hefur borið, að skattalegar ástæður hafi legið að baki því, að eignin hafi verið talin fram sem 50% eign hvors þeirra, aldrei hafi komið til tals að breyta upphaflegum eignarhlutföllum. Varnaraðilar Guðrún og Vigdís Guðbjartsdætur báru fyrir réttinum, að þeim hefði verið kunnugt um, að sóknaraðili ætti 70% fasteignarinnar, en faðir þeirra 30%.

Hinn 20. janúar 1993, um einum og hálfum mánuði fyrir andlát Guðbjarts, gerðu þau sóknaraðili með sér nýjan eignarskiptasamning um fasteignina, sama efnis og samninginn frá 15. apríl 1988. Ekkert er fram komið í málinu, sem renni stoðum undir það, að samkomulag hafi orðið með sóknaraðila og Guðbjarti um aðra skiptingu eignarinnar en upphaflega var ákveðin. Lítur því dómariinn svo á, að samningurinn frá 20. janúar 1993 hafi aðeins verið endurnýjun og staðfesting á hinum fyrra samningi frá 15. apríl 1988. Komi því ekki til álita, að samningurinn hafi verið dánargjöf í skilningi 54. gr. erfðalaga nr. 8/1962.

Hinn 25. janúar 1993 gerðu sóknaraðili og Guðbjartur með sér samkomulag um, að m. a. allar áhvílandi veðskuldir á fasteigninni Brekkubyggð 5, Garðabæ, væru skuldir Guðbjarts. Samningnum var ekki þinglýst á eignina. Sóknaraðili heldur því fram, að samningurinn hafi verið til staðfestu á munnlegu samkomulagi, gerðu í tengslum við kaup þeirra á fasteigninni, að allar veðskuldir kæmu í hlut Guðbjarts, en hann hafi greitt eignarhluta sinn í fasteigninni með yfirtöku allra áhvílandi veðskulda. Óumdeilt er í málinu, að Guðbjartur greiddi 700.000 kr. af útborgunargreiðslu í fasteigninni. Sóknaraðili hefur haldið því fram, að sú greiðsla Guðbjarts hafi verið lán hans til hennar, sem hún hafi endurgreitt, en sú staðhæfing er ósönnuð. Miðað við það, að Guðbjartur greiddi 700.000 kr. af útborgunargreiðslu í fasteigninni og hafi tekið á sig allar áhvílandi veðskuldir, þ. m. t. eftirstöðvabréf, að fjárhæð samtals 1.849.997 kr., hefur hann lagt til kaupanna 45,13% af heildarverði eignarinnar. Þykir sú niðurstaða mæla gegn því, að samkomulag hafi verið um, að hann greiddi fyrir 30% eignarhluta sinn með, auk 700.000 króna greiðslunnar, yfirtöku allra áhvílandi veðskulda, eins og sóknaraðili heldur fram. Hins vegar er á það að líta, að Guðbjartur hefur greitt 28,70% af heildarverði fasteignarinnar, ef hann hefur greitt helming áhvílandi veðskulda, þ. m. t. helming eftirstöðvabréfs, auk 700.000 kr. Þegar það er virt og þar sem engra gagna nýtur um samkomulag þess efnis, að Guðbjartur hafi tekið að sér allar veðskuldir, þykir ekki mega líta

svo á, að samningurinn frá 25. janúar 1993 sé staðfesting á munnlegu samkomulagi um skiptingu skulda, sem gert hafi verið við kaupin á fasteigninni.

Af gögnum máls er leitt í ljós, að Guðbjartur heitinn Benediktsson greindist með ólæknandi banvænt krabbamein snemma í desember 1992. Á tímabilinu frá greiningu fram til 28. janúar er sjúkdómurinn að ágerast. Sjúklingurinn fékk líknandi meðferð, er greining lá fyrir. Frá 4. janúar 1993 var honum gefið lyfið contalgin, sem er samkvæmt skýringu vitnisins Jóns Hrafnkelssonar læknis langverkandi morfín. Hinn 14. janúar var ákveðið að auka lyfjaskammt sjúklingsins, þ. á m. contalgin. Guðbjartur vissi, að hann var haldinn ólæknandi banvænum sjúkdómi. Það vissi sóknaraðili líka samkvæmt skýrslu hennar fyrir dóminum. Samkvæmt vitnisburði læknisins Jóns Hrafnkelssonar gat það ekki dulist Guðbjarti, að sjúkdómurinn fór versnandi í desember 1992 til janúar 1993 og að hann mátti búast við dauða sínum innan skamms tíma.

Það, sem nú hefur verið ritað, bendir til, að Guðbjartur Benediktsson hafi gert samninginn 25. janúar um skiptingu skulda sinna og sóknaraðila með því hugarfari, að hann ætti eða kynni að eiga skammt eftir ólifað. Framburður vitnisins Sigurðar Stefánssonar, löggilts endurskoðanda, styður þetta. Þá er og á það að líta, að með samningi þessum gerði Guðbjartur heitinn sig með öllu ógjaldfæran, enda er um að ræða örlætisgerning sóknaraðila til hagsbóta. Þegar þetta allt er virt, verður að mati dómara ekki hjá því komist að líta svo á, að samningur þessi sé dánarbeiðsgerningur, sem falli undir 54. gr. erfðalaga nr. 8/1962. Þar sem ekki var gætt þeirra formskilyrða, sem lagagreinin mælir fyrir um, sbr. 40.-47. gr. erfðalaga, ber því að dæma hann ógildan að kröfu varnaraðila.

Niðurstöður dóms þessa um ágreining aðila verða þessar:

Samningur sóknaraðila og Guðbjarts Benediktssonar frá 20. janúar 1993 um eignarskiptingu fasteignarinnar Brekkubyggðar 5, Garðabæ, er gildur. Eignarhluti sóknaraðila í fasteigninni er 70%, en varnaraðila 30%.

Samningur sóknaraðila og Guðbjarts Benediktssonar frá 25. janúar 1993 um skuldir áhvílandi á fasteigninni Brekkubyggð 5 og fleiri skuldir er ógildur. Þar sem ekki hefur verið sýnt fram á, að sóknaraðili og Guðbjartur heitinn hafi samið um skiptingu áhvílandi skulda í tilteknum hlutföllum við kaupin á Brekkubyggð 5, verður ekki hjá því komist að dæma, að þær skuldir skuli skiptast jafnt milli málsaðila. Er sú niðurstaða í bestu samræmi við það, sem komist er að í forsendum hér að framan. Ekki hefur verið sýnt fram á, að tvö lán, sem Guðbjartur heitinn tók hjá Byggingarsjóði ríkisins skv. veðbréfum, út gefnum 6. júní og 6. desember 1989, hafi verið tekin í

tengslum við kaup fasteignarinnar, og ekki heldur, að þau hafi runnið til eignarmyndunar sóknaraðila og Guðbjarts. Verður því að telja þessi lán til skulda varnaraðila, dánarbús Guðbjarts Benediktssonar.

Eftir atvikum máls og úrslitum þykir dómara rétt, að málskostnaður falli niður.

Finnur Torfi Hjörleifsson héraðsdómari kveður upp úrskurð þennan.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Eignarhluti sóknaraðila, Kristínar Árnadóttur, í fasteigninni Brekkubyggð 5, Garðabæ, er 70%, en eignarhluti varnaraðila, dánarbús Guðbjarts Benediktssonar, er 30%.

Veðskuldir áhvílandi á fasteigninni Brekkubyggð 5, Garðabæ, skiptist jafnt milli aðila, sóknaraðila og varnaraðila, dánarbús Guðbjarts Benediktssonar, að undanskildum veðskuldum við Byggingarsjóð ríkisins samkvæmt tveimur veðbréfum, út gefnum 6. júní og 6. desember 1989, upphaflega að fjárhæð 570.000 kr. og 644.000 kr., sem eru skuldir varnaraðila, dánarbús Guðbjarts Benediktssonar.

Málskostnaður fellur niður.
